

28.4.2021

Valtiovarainministeriö

Arviomuistio digitaalisen henkilöllisyyden kehityksestä

Valtiovarainministeriö on pyytänyt keskusrikospoliisilta lausuntoa digitaalisen henkilöllisyyden kehityksestä laadittuun arviomuistioon. Arviomuistiossa kuvataan digitaalisen henkilöllisyyden nykytilaa ja arvioidaan kokonaisuutteen tulevaisuudessa kohdistuvia muutospaineita. Lisäksi arviomuistiossa esitetään konkreettisia toiminnallisia ratkaisuja, joilla tätä tavoitetilaa hankkeen puitteissa on tarkoitus edistää.

Keskusrikospoliisi lausuu kantanaan seuraavaa:

Digitaalisen henkilöllisyyden käyttöala

Digitaalisten palveluiden kehittyminen edellyttää myös digitaalisen henkilöllisyyden kehittämistä siten, että se vastaa moderneja teknologioita hyödyntävien palveluiden vaatimuksiin. Eri palveluiden turvallisuuden ja luotettavuuden takaamiseksi tulee digitaalisen identiteetin perustua arviomuistion mukaan valtion takaamaan ydinidentiteettiin. Digitaalinen identiteetti muodostettaisiin yhdistämällä väestötietojärjestelmään rekisteröidyn henkilön ydinidentiteetti luonnolliseen henkilöön. Tästä yhteydestä luotaisiin digitaalinen todistus, jonka voisi katsoa vastaavan luonteeltaan nykyistä kansalaisvarmenteen tunnistusvarmennetta.

Digitaalista henkilöllisyyttä olisi arviomuistion mukaan mahdollista käyttää vain julkisen sektorin asiointipalveluissa. Olisi kuitenkin tärkeää selvittää, voitaisiinko digitaalista henkilöllisyyttä hyödyntää vahvan tunnistautumisen rinnalla myös yksityisen sektorin palveluissa.

Vahvan tunnistamisen vaatimus henkilötunnuksen vaatimisen sijasta

Keskusrikospoliisi toteaa, että erilaisia digitaalisia palveluja tarjoaville toimijoille (sekä yksityiset että julkiset) tulisi asettaa lainsäädäntötasoisia velvoitteita sopimuskumppaneidensa vahvaan tunnistamiseen. Henkilötunnuksen väärinkäytön ja siitä aiheutuvien haitallisten seurausten ehkäisyn vuoksi olisi tärkeää, että henkilötunnusta käytettäisiin ainoastaan henkilöiden yksilöintiin ja erotteluun, ei tunnistamiseen erilaisissa palveluissa. Tällaisilla henkilötunnuksen käytettävyyteen tehtävillä laintasoisilla vaatimuksilla olisi merkittävä vaikutus esimerkiksi tietomurto- ja petosrikosten asianomistajien eli rikosten uhrien asemaan. Vaatimalla palveluntarjoajia tunnistamaan asiakkaansa

vahvaa tunnistautumista taikka digitaalista henkilöllisyyttä hyödyntäen heikennettäisiin henkilötunnuksen merkitystä eri rikosten tekovälineenä huomattavasti.

Vahvan tunnistamisen käyttöä edellyttävää sääntelyä löytyy nykyisellään jo esimerkiksi kuluttajansuoja- ja maksupalvelulaista. Kuluttajansuojalain säännökset henkilöllisyyden todentamisesta eivät kuitenkaan koske esimerkiksi hyödykesidonnaisia kertaluottoja tai laskutuspalveluja. Kyseiset kaupanmuodot ovat tyypillisesti juuri henkilötunnuksen avulla toteuttavan petosrikollisuuden kohteena. Lainsäädännössä asetetuilla vaatimuksilla tunnistaa asiakas/palvelunkäyttäjä suojattaisiin myös henkilön identiteettiä. Vahvan tunnistamisen käyttöön velvoittamista tulisi siten edistää lainsäädäntötasolla samanaikaisesti kuin kehitetään digitaalista henkilöllisyyttä taikka muita vahvan tunnistautumisen muotoja.

Tietoturvaan liittyvät arvioinnit

Keskusrikospoliisi pitää selkeänä puutteena sitä, ettei arviomuistiossa ole käsitelty lainkaan digitaaliseen henkilöllisyyteen taikka sähköiseen tunnistautumiseen liittyviä tietoturvaongelmia. Tietoturva- ja tietosuojakysymykset ovat kuitenkin digitaalisen henkilöllisyyden hallinnoinnin kannalta olennaisia, joten hankkeessa tulisi tehdä kattava arviointi mahdollisista riskeistä ja haasteista tietoturvaan- ja tietosuojaan liittyen.

Mahdollisuudet identiteettivarkauteen

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että hankkeessa kartoitetaan lisäksi riittäväällä tavalla myös mahdolliset riskit liittyen identiteettivarkauksien toteuttamiseen. Yleisesti ottaen voitaneen lähteä siitä, että digitaalista identiteettiä koskevat toiminnalliset ratkaisut jossakin määrin vaikeuttaisivat jatkossa identiteetin väärinkäyttämistä julkisten palvelujen yhteydessä. Kuitenkin huomioiden jo edellä esitetty liittyen tietoturvaa ja -suojaa koskevan arvioinnin puutteeseen on mahdotonta arvioida tarkasti, millaisia riskejä hankkeeseen liittyy erityisesti identiteettivarkauksien osalta. Suurin riski tältä osin liittyy kuitenkin digitaalisen henkilöllisyyden käyttöönottoon eli niin sanottuun ensivaiheen tunnistautumiseen.

Varastetulla aidolla henkilöllisyyttä osoittavalla asiakirjalla on periaatteessa mahdollista saada käyttöönsä digitaalinen henkilöllisyys, jota voidaan sitten käyttää edelleen tunnistaumisessa julkisen sektorin palveluihin. Mikäli ensivaiheen tunnistautumista ei toteuteta riittäväällä tavalla em. riskit huomioiden mahdollisuudet väärin digitaalisten identiteettien rekisteröintiin kasvaa, mikä puolestaan kasvattaa henkilön identiteettiin liittyvien sekä muiden rikosten riskiä.

Tällainen identiteettivarkauksiin liittyvä riskiarvio näyttää ainakin arviomuis-
tion perusteella puuttuvan hankkeelta toistaiseksi täysin.

Yhteen sovitettavuus EU:ssa

Neuvosto on pyytänyt komissiota antamaan ehdotuksen eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä vuoden 2021 puoliväliin mennessä. Keskusrikospoliisi pitääkin tärkeänä, että kansallisessa valmistelutyössä otetaan riittävässä määrin jo ennakkolisesti huomioon nämä EU-tasoiset suunnitelmat digitaalisen henkilöllisyyden kehittämisessä. Lisäksi hankkeessa tulisi pyrkiä turvaamaan mahdollisimman pitkälle se, että suunniteltavat perusratkaisut olisivat mahdollisimman yhteensopivia EU-alueella.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikostarkastaja

Heidi Björk